

Csak állami kézben lesz egyforma a vízdíj

Szabó Iván ügyvéd a különálló szolgáltatók körül fellelő mutyikról, a brüsszeli tűzfalokról és a havária veszélyéről

Az ország egész területén érvényes, egységes vízdíj csak teljes körű szolgáltatáson keresztül valósítható meg, aminek megteremtése érdekében elengedhetetlen, hogy a víziközmű-hálózat egésze állami tulajdonba kerüljön – jelentette ki lapunknak adott interjújában Szabó Iván ügyvéd. A terület körüli változásokban már eddig is jelentős szerepet játszó szakember szerint el lehet érni az uniós intézményeknél azt, amit szeretnénk, csak megfelelő határozottsággal kell kiállnunk az érdekeinkért.

■ BODACZ PÉTER

A mikor az állami tulajdonú regionális vízművek sorsáról érdeklődtünk, mindenhol azt a választ kaptuk, hogy ön a legilletékesebb a témában. Már csak ezért is érdemes volna tisztáznunk: milyen szerepet tölt be ezekben a cégekben?

– Ami a vezetést illeti, semmi lyet. Ha megkérdezik tőlem, hogy tulajdonképpen mit is csinálók a vízművek körül, akkor azt szoktam válaszolni, hogy egy vidéki ügyvéd vagyok, semmi több.

– És ezt elhiszi még valaki? A Pécsi Vízmű ügyének nemzetközi szinten is nagy visszhangot keltett levelezésként után azért inkább a „vizes ügyvéd” megnevezésről hallani...

– A helyzet némileg tényleg bonyolultabb. Már az egyetemen az akkor még friss önkormányzati törvényből írtam a szakdolgozatot, majd az ebből eredő ismereteimet tudtam hasznosítani az első ügyvédi munkáim során, amelyek rögtön víziközmű-szolgáltató cégekkel voltak kapcsolatosak. Miután a témában elmélyedtem, szakjogászai dolgozatomat már kifejezetten a vízi közművek témaköréből írtam. 2006-tól az ügyvédi irodám fő profilja már ez volt, majd 2009-ben jött a Pécsi Vízmű ügye.

– A sajtóban azt is írták, hogy ön a 2011-ben született vízi közmű-törvény „atyja”...

– Ez nagyon hízelgő, de valójában én csak azt a munkacsoportot fogtam össze, amelyik 2009-től üzemeltetési szakemberek és jogászok összefogásával készítette el a törvény tervezetét. Azt viszont nem tagadom, hogy én voltam az, aki vállalta, hogy a rettenetesen nagy bürokratikus cinizmus és helyi politikai ellenállás ellenére is átviszi a törvényt a jogalkotáson. Szerencsére ebben akadtak szövetségeseim is a politikában.

Ügyeskedések helyett

– Azért az elég furcsa, hogy egy vidéki ügyvéd egy ennire szakmai jellegű jogalkotási feladatot vállal magára.

– Számos nagy megyei vízműcéget átvilágítottunk, közben átfogó képet szerezhettem az ágazatról. Mindenhol arra panaszkodtak a szakemberek, hogy a problémák a törvényi szabályozás hiányából erednek, de a bürokraták leintették őket azzal, hogy 25 éve senkinek nem sikerült megalakítani a víziközmű-törvényt. Mi nekivágtunk és megcsináltuk. Megjegyzem, azért nekünk sem sikerült volna, ha a törekvéseink nem tükrözik az akkor felálló polgári kormány szándékait.

– És mi a helyzet az állami tulajdonú regionális vízművekkel?

– 2010-ben, az új kormány felállása után megkerestek a Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodási (MNV) Zrt.-től, hogy világítsam át az állami tulajdonú regionális vízműveket, majd tegyek javaslatot a működés reformjára. Ennek alapján 2010-ben az öt regionális vízmű létrehozott egy konzorciumot, amelynek keretében összehangol-

ják a beszerzéseiket, és közösen lépnek fel bizonyos közös kérdésekben. Ennek a konzorciumnak végzi az én ügyvédi irodám az adminisztratív teendőit.

– Beváltotta a konzorcium a hozzá fűzött reményeket?

– Hivatalból is azt kellene válaszolnom, hogy igen, de a tények önmagukért beszélnek. Négy év alatt számos központi beszerzést vezényeltünk le, ahol a közös felépítés eredményeként jóval a piaci ár alatt tudtunk szerződni a szállítókkal. Ezek a vízszolgáltatók korábban egymástól elszigetelten működtek, inkább titkolták, mint megosztották az információkat. Ez persze lehetőséget teremtett arra, hogy külön-külön mindenki ügyeskedjen, megtalálja a számítását egy kis mutyira. A beszerzések közös bonyolításával ennek még a lehetősége is megszűnt.

– Akkor tehát ez egy díszmenet volt az állami vízművek számára?

– Annak azért nem nevezném. Természetesen akadt probléma bőven. Azt kell látni, hogy az összeolvadás révén a beszállítók körében is ugyanez a folyamat ment végbe. Ameddig az öt regionális vízmű külön-külön vásárolt, addig jól elfért mindenki a piacon. Amikor közös beszerzéseket írtunk ki – ráadásul úgy, hogy a vezetőket nem lehetett „felkócsolni” –, csak azok a szállítók maradhattak versenyképesek, akik olcsó és jó minőségű árut vagy szolgáltatást tudtak kínálni.

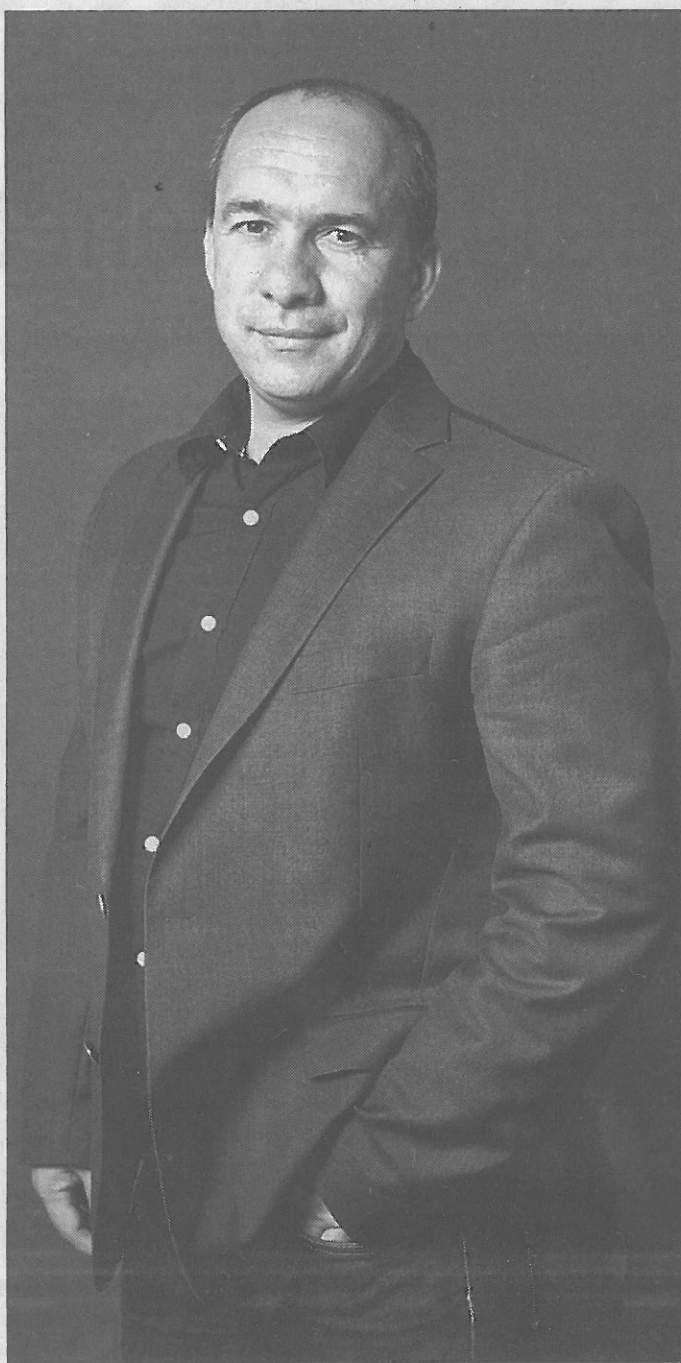
Nyitva álló uniós kiskapuk

– Ha viszont az ár és a mennyiség volt a döntő, akkor a változás vesztesei ismét a hazai szállítók lesznek, nem igaz?

– A közbeszerzési törvény és az uniós jog keretei között mindig a magyar szállítókat juttattuk előnyhöz, és ha arról volt szó, inkább a drágább terméket választottuk, ha azt Magyarországon, magyar nyersanyagból, hazai munkavállalók állították elő. Persze emiatt kaptunk hideget, meleget. Feljelentettek bennünket mindenhol, főleg Brüsszelt vették elő, de kaptam személyes, „névre szóló” üzeneteket is. A problémát leginkább a közbeszerzési rendszerben látom: ma bárki, akinek nem tetszik, hogy nem ő nyert meg egy beszerzést, az megtámadhatja az eljárást, és az időhúzás sokat árt a cégeknek. Viszont eddig nem volt olyan eljárás, ami jogerősen a mi elmarasztalásunkkal ért volna véget.

– Ha már Brüsszelt említette, köztudott, hogy ott nem nézik jó szemmel a rezsicsökkentést: voltak csaták az ottani bürokráciával?

– Amikor az uniós szabályozásra gondolunk, túlságosan görcsösek vagyunk. Ha egy kérdésben felmerül, hogy az vajon megfelel-e az uniós követelményeknek, a hazai bürokrácia gyakran úgy áll az ügyhöz, mint a viccbeli nyuszika a róka fűnyírójához. Nem kellene megvárniuk, hogy Brüsszel mit tilt meg, hanem bátran oda kell mennünk és elmondanunk, hogy mit akarunk tenni, és ha megse boldogulunk velük, akkor újra kell fogalmaznunk a kérdést. Ha azzal megyünk el az

Szabó Iván: Az önkormányzatok kevésbé törődtek a fejlesztéssel

unióhoz, hogy „ugye, ezt nem szabad?”, akkor nyilvánvaló, hogy mi lesz a válasz. Például az állami vízműcégek sokáig nem kaphattak állami támogatást, mert a Malév esetét követően mindenki a tiltott állami támogatás szabályának megszegésétől félt. Én erre azt mondtam, nézzük meg ezt a dolgot a másik szempontból is: a legnagyobb francia, német állami közműcégek is hozzájutnak állami támogatáshoz, akkor nyilvánvaló, hogy kilöbizzák maguknak az uniós jogalkotásban, hogy legyen erre egy kiskapu! Utánanéztünk, és kiderült, hogy a közszolgáltatási tevékenység támogatása nem minősül tiltott állami juttatásnak, feltéve, hogy az érintett cégek köztulajdonban vannak, és ez a fő tevékenységük. Az MNV Zrt.-vel együttműködve erőltetett menetben létrehoztuk a közszolgáltatási szerződést az állam és a regionális vízművek között. Közben folyamatosan egyeztetettünk az uniós illetékes irodájával, és meglepően gyorsan jutottunk túl a brüsszeli tűzfalakon. Tavaly így sikerült az öt regionális vízműnek 9 milliárd forint állami támogatáshoz jutnia, ami ráadásul a közszolgáltatási szerződés alapján automatikussá válik.

– Felröppent a hír, hogy a kormány egységesíteni akarja a vízdíjakat, mert túl nagyok a különbségek az ország egyes régiói között. Nyékládházán például tízszer annyit fizetnek az emberek egy köbméter vízért, mint a néhány kilométerrel arrébb fekvő Miskolcon. Hogyan lehetséges ez?

– A probléma megértéséhez meg kell néznünk, honnan indultunk el. A rendszerváltást követően alapelv volt, hogy a régi tanács

vállalatok vagyonát az új önkormányzatok között kell felosztani. Így a korábbi 33 víziközmű-vállalat nagy részét szétosztották az újonnan létrejövő önkormányzatok között. Ráadásul a törvényi szabályozás hiányában ekkoriban még nem tisztázódtak olyan alapfogalmak, mint például a közművagyon és az üzemeltetői vagyon.

Tizedannyi cég

– Ennek miért van jelentősége?

– Azért, mert a közművagyon az önkormányzati törzsvagyon, ma már a nemzeti vagyon része, ilyenformán nem idegeníthető el és nem terhelhető meg. A tanácsai vállalatok vagyonát egy az egyben alakították cégvagyonná, beleértve a víziközmű-vagyont is. Ezzel együtt indult meg a vízi közművek szétaprózódása. Lassanként minden önkormányzat saját vízművet akart, így a „csúcsidőszakban” 490 vízműcég volt Magyarországon, ami tudomásom szerint rekordnak számít. Ezzel együtt a helyi önkormányzatokat hatalmazták fel arra, hogy az ivóvíz- és a csatornaszolgáltatás árát meghatározzák. Az ivóvíz előállítás költsége sok helyi tényezőtől függ, így alakult ki az, hogy jelenleg annyira szétszórtak az árak az ország területén.

– Ez azt is jelenti, hogy a vízi közművek körében nem volt rezsicsökkentés?

– Éppen ellenkezőleg, itt volt először, ráadásul már két alkalommal. Amikor 2011 végén hatályba lépett a víziközmű-törvény, azonnal elvették az ár megállapítási jogot az önkormányzatoktól, és a díjakat befagyasztották. A vízi közművek körében tehát 2011 utolsó napja óta nem

volt áremelés, miközben a fajlagos költségek növekedtek. Ennek ellenére a befagyasztott árak 2013-ban további 10 százalékat csökkentek. Most az a feladatunk, hogy az integrációs folyamaton keresztül lehetővé tegyük az egyes régiók közötti aránytalanságok megszüntetését és az egységes díj bevezetését.

– Mit jelent tulajdonképpen az „integráció” kifejezés, és mi a jelentősége a rezsicsökkentés vagy az egységes vízdíj szempontjából?

– Integrációnak nevezzük azt a folyamatot, amelynek köszönhetően a vízszolgáltatók száma ismét eléri az optimális üzemméretet és számot. Ezt a folyamatot egyrészt a víziközmű-törvény kényszeríti ki, mert a fogyasztók meghatározott létszáma alatt az energiahivatal nem ad ki szolgáltatási engedélyt, másrészt az üzemeltetési engedélyhez meghatározott környezetvédelmi és gazdasági feltételekkel, megfelelő szakembergárdával kell rendelkezni. Nem mellékesen a rezsicsökkentés és a közműadó gazdaságilag sem teszi lehetővé azt, hogy a kicsi, életképtelen vízműcégek tovább működjenek. A világon egyedülálló volt az a folyamat, amely Magyarországon 2012–2013-ban lezajlott. Egy év alatt 46-ra, azaz durván a tizedére esett a szolgáltatók száma, és a folyamat jelenleg is zajlik.

– S ebből hogyan lesznek egységes árak?

– A nagy szolgáltatási területtel bíró állami vízművek már képesek lesznek arra, hogy a jelenlegi díjkülönbségeket kiegyenlítsék, és egységes árakat vezessenek be a szolgáltatási területeken. Nyilvánvaló például, hogy a legnagyobb nyereséggel a nagyvárosokban lehet szolgáltatni, viszonylag rövid vezeték szakaszra egy-egy lakótelepen rengeteg fogyasztó jut, viszont az egészséges ivóvízhez az alföldi tanyák vagy éppen a Börzsönyben lévő falvak lakóinak is ugyanolyan joguk van. Ezt a különbséget csak a nagy állami cégek tudják kiegyenlíteni, ahol az egyik terület nyereségéből a másik terület vesztesége kigazdálkodható. Ezt nevezzük a vízi közmű-törvényben a szolidaritás alapelveként.

– Csak az állami szolgáltatókról beszél, miközben vannak jelentős önkormányzati tulajdonú vízművek is.

– Nem vonom kétségbe a cégek eredményeit, de ágazati szinten személy szerint az a véleményem, hogy az olyan célok elérése, mint az egységes vízdíj bevezetése, csak a teljes körű állami szolgáltatáson keresztül valósítható meg.

Elbújtatott dolgozók

– Az állami vízműcégeket viszont gyakran éri az a vád, hogy pazarlóan gazdálkodnak.

– Az a kérdés, hogy mit nevezünk pazarlónak? Az elmúlt négy évben az állami regionális vízművek rengeteg korábbi kis vízmű üzemeltetési területét vették át. A Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. például egy év alatt megtizenháromszorozta a területét. A fogyasztók számának növekedése hosszabb távon javítja a gazdasági eredményeket, azonban az új területek átvétele hónapokon keresztül komoly veszteségeket okoz a cégeknek. Például ha a regionális vízművek átvésznének egy területet, akkor az ott dolgozókat válogatás nélkül to-

vább kell foglalkoztatniuk a munka törvénykönyvének rendelkezései szerint. Több esetben tapasztaltuk, hogy az átvétel előtt álló cégeknél hirtelen megnőtt a létszám, más önkormányzati cégekből kerültek át oda dolgozók, akiknek ráadásul aránytalanul magasán állapították meg a bérét. Emellett az állami vízművekkel az elmúlt négy évben a bérszínvonal is emelkedett. A legnagyobb kiadásokat ugyanakkor nem a munkabérek okozzák, hanem az a tény, hogy az önkormányzatok a végletekig kiszívják a víziközmű-cégek tartalékait, miközben a hálózatok felújítására, karbantartására egyáltalán nem költenek. Amikor a műszaki helyzet már tarthatatlan, akkor adják át a rendszereket. Ilyenkor rengeteg pénzt kell költeni a minimális üzembiztonság megteremtésére. Ami még a pazarlást illeti, az öt állami vízműcég vezérigazgatója négy éve nem vett új kocsit, még ma is az elődeik járműveit használják.

Pótlás a költségvetésből

– Rezsit csökkenteni, munkahelyeket teremteni és egyszerre fejleszteni is? Hogy lehet így nyereséget termelni?

– Schogy! De kell-e egyáltalán profitot termelniük a vízműcégeknek? Mára már Európában is elfogadottá vált az az alapvetés, hogy az ivóvízhez való jog alapvető emberi jog, ennek megfelelően az állam feladata, hogy ezt a feladatot ellássa. Az emberiség nagy része már felismerte, hogy az ivóvíz-szolgáltatás nem lehet profitorientált tevékenység. Orbán Viktor miniszterelnök éppen Pécsért, a Tette Forrásház Zrt. meglátogatása során nyilatkozott először arról, hogy a közszolgáltatások – ideértve az ivóvíz- és szennyvíz-szolgáltatást is – egy nonprofit állami szolgáltató cég kerülnek. Annak érdekében, hogy a rezsicsökkentést továbbra is fent lehessen tartani és tovább lehessen fokozni, tudomásul kell venni, hogy ez a cég nem termel majd nyereséget, sőt a keletkező veszteséget az államnak időről időre pótolnia kell.

– Akkor tehát önnek lesz igaza? A teljes szolgáltatást államosítják?

– Amennyire ismerem a koncepciókat, az új állami cég gyakorlatilag a fogyasztó és a jelenlegi szolgáltató között jönne létre. A számlázás és a díjbeszedés a nonprofit közszolgáltatóhoz kerülne, és az üzemeltetést ő rendelné meg a jelenlegi szolgáltatóktól. Jelenleg vita van – és valószínűleg lesz is – arról, hogy az önkormányzati tulajdonban álló vízművek továbbra is megmaradnak-e rendezőüzemeltetőknek. Az a véleményem, hogy ez teljesen felesleges. Magyarországon a teljes víziközmű-rendszert záros határidőn belül fel kell újítani, mert minden nap késlekedés növeli a havária veszélyét. Az évtizedeken át elhanyagolt rendszerek miatt hamarosan ki kell fizetni a számlát, és egy ilyen nagyságrendű nemzeti rekonstrukciós terv végrehajtására csak az állami irányítás lehet képes. Tehát az a véleményem, hogy a rezsicsökkentés megőrzése és az egységes vízdíj bevezetése érdekében – az állami nonprofit szolgáltató létrehozása mellett – teljeskörűen végig kell vinni az integrációs folyamatot, és a víziközmű-üzemeltetést állami cégeknek kell végezniük.